

**Шегеда А.Ф.**,  
завідувач лабораторії  
впровадження освітніх інновацій,  
комунальний заклад «Житомирський обласний  
інститут післядипломної педагогічної освіти»  
Житомирської обласної ради,  
**Журавська О.Л.**,  
заступник директора  
з НВР СЗОШ №12  
ім. С. Ковальчука м. Житомира,  
учитель української мови та  
літератури

## **ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА КАБІNETУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

Важливе місце в системі роботи вчителя займає створення комфортних умов для освітньої діяльності. Освітнє середовище навчального кабінету є одним із центрів цієї роботи. Ефективність роботи вчителя залежить від багатьох компонентів: методів навчання, рівня майстерності вчителя, змісту програм і якісних підручників, навчального обладнання та засобів управління освітнім процесом.

Досягти високих результатів у всебічному розвитку особистості дитини можна завдяки використанню належної матеріально-технічної бази, науковій організації праці, водночас найменше витрачаючи енергії і сили.

Найбільш сприятливі умови для ефективного використання дидактико-методичних та практичних матеріалів – у шкільних навчальних кабінетах.

Основними завданнями навчального кабінету є:

- реалізація складових змісту навчання;
- вивчення словесності та організація профільного навчання в старшій школі;
- використання вчителями сучасних засобів навчання;
- проведення позакласної роботи з учнями;
- популяризація досвіду кращих учителів;
- підвищення науково-методичного рівня вчителя та можливість його індивідуальної підготовки.

Матеріально-технічні та дидактично-методичні засоби кабінету української мови та літератури можна умовно поділити на три групи:

- навчальне обладнання: книги, навчально-наочні посібники, аудіовізуальні засоби;
- загальне обладнання: меблі та засоби, які полегшують використання навчального обладнання;
- спеціальні засоби для наукової організації праці [1].

При дотриманні відповідної організації кабінет може:

- створити оптимальні умови для освітньої діяльності учнів;
- сприяти активному засвоєнню учнями необхідної інформації, практичних навичок;
- сприяти формуванню всебічно розвиненої, духовно багатой особистості.

Актуальність ефективності використання можливостей кабінету української мови та літератури у відповідності до наказу МОН України від 20.07.2004 р. № 601 «Про затвердження Положення про навчальний кабінет загальноосвітніх навчальних закладів» зростає із запровадженням Концепції «Нова українська школа» [3].

Якість кабінету української мови та літератури можна забезпечити за допомогою механізмів, що отримали назву моніторингу, який трактується як спосіб збирання, оприлюднення та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, забезпечує безперервне відстеження її стану. Моніторинговий підхід дає можливість простежити за змінами, які відбуваються в освітньому процесі, врахувати недоліки у діяльності, допомагає внести корективи та планувати роботу надалі.

Проведення моніторингових досліджень передбачає вимірювання. Оцінювані параметри та показники освітньої діяльності, щоб стати вимірюваними, повинні конкретизуватися. Вимірювання – це процес знаходження відношення даної величини до другої однорідної величини, яка прийнята за одиницю вимірювання. Результат вимірювання виражається числом і завдяки цьому стає можливим піддати ці результати математичній обробці. Вимірювання дає можливість отримати інформацію про ознаки об'єкта, його властивості.

Для вимірювання у факторно-критеріальній моделі використовується кваліметрія – метод кількісного оцінювання, який має на меті формалізувати якісні характеристики відповідних явищ і процесів через їх розподіл на простіші, визначати нормативний, стандартний їх перебіг через систему критеріїв – показників діяльності.

Факторно-критеріальна модель оцінювання якості освітнього середовища кабінету української мови та літератури складається з факторів, за які умовно приймаються напрямки діяльності як чинники, що впливають на її якість. Складові кожного напрямку умовно приймають за критерії. Кожен фактор, критерій має свою вагомість серед усіх факторів або критеріїв [2, с.76].

Для вимірювання якості освітнього середовища кабінету зводимо в таблицю фактори, критерії моделі. Експертним методом визначаємо їх вагомість критерії в межах одиниці.

| п/п   | Фактор (F)                                  | Вагомість (m) | Критерій   | Вагомість (V) | Ступінь прояву критеріїв |      |     |      |    | Коефіцієнт відповідності | F  |
|---|---|---------------|--|---------------|--------------------------|------|-----|------|----|--------------------------|----|
|   |   |               |  |               | 0                        | 0,25 | 0,5 | 0,75 | 1  |                          |    |
| 1   | 2   | 3             | 4  | 5             | 6                        | 7    | 8   | 9    | 10 | 11                       | 12 |
| 1   | Кабінет                                     | 0,09          | 1. Наявність навчального кабінету для проведення занять            | 0,3           |                          |      |     |      |    | K1                       | F1 |
|   |   |               | 2. Місце зберігання засобів навчання                               | 0,2           |                          |      |     |      |    | K2                       |    |
|   |   |               | 3. Паспорт кабінету  | 0,1           |                          |      |     |      |    | K3                       |    |
|   |   |               | 4. Атестація кабінету  | 0,1           |                          |      |     |      |    | K4                       |    |
|   |   |               | 5. Доступ до мережі Інтернет                                       | 0,3           |                          |      |     |      |    | K5                       |    |
| 2   | Комплектація та стан меблів                 | 0,06          | 6. Аудиторна дошка з трьома або п'ятьма робочими поверхнями        | 0,4           |                          |      |     |      |    | K6                       | F2 |
|   |   |               | 7. Дошка з магнітною основою та кріпленнями для демонстрації       | 0,3           |                          |      |     |      |    | K7                       |    |
|   |   |               | 8. Шафи (стінка) для зберігання наочних посібників, літератури     | 0,3           |                          |      |     |      |    | K8                       |    |
| 3   | Робоче місце учня                           | 0,06          | 9. Парти учнівські (п. 82. Д Сан Пін 5.5.2. 008-01) трьох розмірів | 0,6           |                          |      |     |      |    | K9                       | F3 |
|   |   |               | 10. Стільці учнівські  | 0,4           |                          |      |     |      |    | K10                      |    |
| 4   | Техніка безпеки                             | 0,07          | 11. Стенд із безпеки життєдіяльності                               | 0,4           |                          |      |     |      |    | K11                      | F4 |
|   |   |               | 12. Журнал інструктажів з техніки безпеки                          | 0,3           |                          |      |     |      |    | K12                      |    |
|   |   |               | 13. Інструкція з техніки безпеки в кабінеті                        | 0,3           |                          |      |     |      |    | K13                      |    |
| 5   | Технічне обладнання                         | 0,09          | 14. Комплектація робочого місця вчителя                            | 0,2           |                          |      |     |      |    | K14                      | F5 |
|   |   |               | 15. Наявність комп'ютера, принтера, сканера                        | 0,4           |                          |      |     |      |    | K15                      |    |
|   |   |               | 16. Наявність інтегрованої дошки, мультимедійного проектора        | 0,4           |                          |      |     |      |    | K16                      |    |
| 6   | Постійні та мобільні стенди                 | 0,06          | 17. Державна символіка   | 0,3           |                          |      |     |      |    | K17                      | F6 |
|   |   |               | 18. Постійні стенди  | 0,3           |                          |      |     |      |    | K18                      |    |
|   |   |               | 19. Мобільні стенди  | 0,4           |                          |      |     |      |    | K19                      |    |
| 7   | Дидактично-методичні та практичні матеріали | 0,10          | 20. Дидактичні матеріали   | 0,2           |                          |      |     |      |    | K20                      | F7 |
|   |   |               | 21. Методичні матеріали  | 0,2           |                          |      |     |      |    | K21                      |    |
|   |   |               | 22. Матеріали краєзнавчого характеру                               | 0,1           |                          |      |     |      |    | K22                      |    |
|   |   |               | 23. Портрети письменників і поетів                                 | 0,1           |                          |      |     |      |    | K23                      |    |
|   |   |               | 24. Тести для перевірки знань учнів                                | 0,1           |                          |      |     |      |    | K24                      |    |
|   |   |               | 25. Творчі роботи учнів, малюнки учнів                             | 0,1           |                          |      |     |      |    | K25                      |    |
|   |   |               | 26. Результати експериментальних та дослідницьких робіт            | 0,1           |                          |      |     |      |    | K26                      |    |
| 27. Результати учнівських олімпіад, творчих конкурсів | 0,1   |               |  |               |                          |      | K27 |      |    |                          |    |

| 1  | 2  | 3    | 4   | 5    | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11  | 12  |
|----|--|------|---|------|---|---|---|---|----|-----|-----|
| 8  | Науково-методична та навчальна література                        | 0,08 | 28. Наукова література  | 0,2  |   |   |   |   |    | K28 | F8  |
|    |  |      | 29. Методична література  | 0,2  |   |   |   |   |    | K29 |     |
|    |  |      | 30. Словники, підручники, хрестоматії   | 0,2  |   |   |   |   |    | K30 |     |
|    |  |      | 31. Навчальна література  | 0,1  |   |   |   |   |    | K31 |     |
|    |  |      | 32. Художні твори (література)  | 0,2  |   |   |   |   |    | K32 |     |
|    |  |      | 33. Періодичні видання (журнали, газети)  | 0,1  |   |   |   |   |    | K33 |     |
| 9  | Нормативні документи   | 0,07 | 34. Положення про навчальний кабінет  | 0,1  |   |   |   |   |    | K34 | F9  |
|    |  |      | 35. План перспективного розвитку кабінету   | 0,1  |   |   |   |   |    | K35 |     |
|    |  |      | 36. План роботи кабінету на поточний рік  | 0,1  |   |   |   |   |    | K36 |     |
|    |  |      | 37. Календарні плани  | 0,1  |   |   |   |   |    | K37 |     |
|    |  |      | 38. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів  | 0,15 |   |   |   |   |    | K38 |     |
|    |  |      | 39. Інвентарна книга  | 0,05 |   |   |   |   |    | K39 |     |
|    |  |      | 40. План роботи гуртка, факультатива  | 0,05 |   |   |   |   |    | K40 |     |
|    |  |      | 41. Методичні рекомендації щодо викладання української мови і літератури в поточному році | 0,1  |   |   |   |   |    | K41 |     |
|    |  |      | 42. Нормативно-правові документи  | 0,1  |   |   |   |   |    | K42 |     |
|    |  |      | 43. Державні документи про освіту   | 0,15 |   |   |   |   |    | K43 |     |
| 10 | Електронні засоби навчання                                       | 0,08 | 44. Комп'ютерні програми навчального призначення  | 0,4  |   |   |   |   |    | K44 | F10 |
|    |  |      | 45. Електронні підручники   | 0,3  |   |   |   |   |    | K45 |     |
|    |  |      | 46. Відеофільми   | 0,3  |   |   |   |   |    | K46 |     |
| 11 | Використання технічних засобів навчання                          | 0,10 | 47. Електронні посібники  | 0,1  |   |   |   |   |    | K47 | F11 |
|    |  |      | 48. Електронна база даних   | 0,2  |   |   |   |   |    | K48 |     |
|    |  |      | 49. Віртуальна лабораторія  | 0,1  |   |   |   |   |    | K49 |     |
|    |  |      | 50. Освітні портали   | 0,2  |   |   |   |   |    | K50 |     |
|    |  |      | 51. Спеціалізовані вебсайти   | 0,1  |   |   |   |   |    | K51 |     |
|    |  |      | 52. Презентації   | 0,1  |   |   |   |   |    | K52 |     |
|    |  |      | 53. Відеоматеріали з мережі Інтернет  | 0,1  |   |   |   |   |    | K53 |     |
|    |  |      | 54. Використання медіатеки  | 0,1  |   |   |   |   |    | K54 |     |
| 12 | Розв'язання проблем матеріально-технічного забезпечення кабінету | 0,07 | 55. Місцеве управління освітою  | 0,2  |   |   |   |   |    | K55 | F12 |
|    |  |      | 56. Батьківський комітет  | 0,15 |   |   |   |   |    | K56 |     |
|    |  |      | 57. Спонсори, громадські організації  | 0,25 |   |   |   |   |    | K57 |     |
|    |  |      | 58. Керівництво ЗЗСО  | 0,25 |   |   |   |   |    | K58 |     |
|    |  |      | 59. Вирішення за власний рахунок  | 0,15 |   |   |   |   |    | K59 |     |
| 13 | Отримання плати за кабінет                                       | 0,06 | 60. За завідування кабінетом  | 0,8  |   |   |   |   |    | K60 | F13 |
|    |  |      | 61. Оклад(премія за відмінні результати атестації кабінету                                | 0,2  |   |   |   |   |    | K61 |     |

Визначаємо ступінь прояву критерію:

0 – критерій фактично не виконуються;

0,25 – критерій виявляється менший ніж половина висунутих вимог;

0,5 – критерій виявляється на половину висунутих вимог;

0,75 – критерій виявляється більше ніж половина згідно з висунутими вимогами, але менший за відповідні вимоги;

1 – критерій відповідає встановленим вимогам (див. табл. 1).

Факторно-критеріальна модель вимірювання якості освітнього середовища кабінету української мови та літератури.

Фактори визначаємо за формулою:

$$F1 = m1(V1 K1 + V2 K2 + V3 K3 + V4 K4 + V5 K5) =$$

$$F2 = m2(V6 K6 + V7 K7 + V8 K8) =$$

$$F13 = m13(V52 K52 + V53 K53) =$$

Загальний рівень якості освітнього середовища кабінету української мови та літератури визначається формулою:

$$D = F1 + F2 + \dots + F13 =$$

Отже, використання факторно-критеріальної моделі вимірювання якості освітнього середовища кабінету української мови та літератури дає можливість виміряти його якість, відстежити стан розвитку та шляхи удосконалення. Удосконалення якості освітнього середовища кабінету української мови та літератури сприяє покращенню освітнього процесу.

### Список використаних джерел

1. Бондар О. С. Теорія і практика атестаційної експертизи в закладах освіти. Тернопіль : Астон, 2006. 15 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 16 с.
3. Про затвердження Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів : наказ МОН України від 20.07.2004. № 601.  
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1121-04>.
4. Сучасний кабінет української мови та літератури : методичний посібник / упор. Коваленко О. П. Полтава : ПОІППО, 2009. 36 с.